

Kemény Gábor
Miskolc–Budapest

Krúdy Szindbádja és a Márai-Szindbád a számok tükrében¹

1. Előadásom témaválasztásának az lehetne az ürügye – bár Krúdy Gyula ebben a körben nem szorul rá semmiféle ürügyre –, hogy az idén lett százéves Szindbád, a 20. századi magyar irodalom egyik meghatározó fontosságú önarcképalteregója (az *egyik* itt úgy értendő, hogy a kettő közül az egyik; a másik ugyanis Esti Kornél). Az első Szindbád-novella, az *Egy kis tánciskola* (alcíme: *Szindbád első útja*) 1911. január 17-én jelent meg a Világ című polgári radikális napilap hasábjain. Csak emlékeztetőül: ez az a novella, amelyben a kisvárosi „intelligencia” a létra alá állva gyönyörködik a létrára mászó (és szoknyájuk alatt „nadrágot” nem viselő...) leánykák bájaiban. Jegyezzük meg: ezzel a fanyarul ironikus kicsengésű novellával veszi kezdetét, épp száz évvel ezelőtt, az „igazi” Krúdy. Mindaz, ami addig volt, csak előkészület volt ehhez.

De nem szorul rá erre az ürügyre előadásom másik „hőse”, Márai sem, akiről köztudomású, hogy rajongója volt Krúdynak (vö. Szathmári 2004). Még utolsó, már stilizálatlan naplókötetében is több ízben említi, például 1985. december 29-én, felesége haláltusájának napjaiban: „Éjjel Krúdy újonnan közzéadott [sic!], hátrahagyott, hírlapokba írt elbeszéléseit, újságcikkeit olvasom. *Semmi mást nem bírok olvasni*” (Napló 1984–1989. Vörösváry Publishing C^o Ltd., Toronto, Canada, 1997. 111; én emeltem ki, K. G.).

Több mint fél évszázaddal korábban, az Újság című lapban közreadott nekrológjának, egyszersmind feltehetőleg temetési beszédének végén ezt mondja Márai Krúdyról: „Egy korban, amikor a betű teljesen megbukott, tántoríthatatlan tisztaságú művész tudott maradni. [...] Életem legnagyobb kitüntetésének tartom a ritka órákat, melyeket társaságában tölthettem. Egyszer meg akarom írni, amit tudok és sejtek felőle. Ezt meg is ígértem neki, s ő szavamat vette. Ravatalánál nem tehetek mást, mint homályos szemmel megismételni ígéretemet.” (Márai Sándor: Krúdy Gyula. Újság, 1933. május 13; 108. sz. 3). Hogy Krúdy valóban „szavát vette-e” a fiatal Márainak, hogy írni fog róla, abban, Krúdy személyiségének ismeretében, kételkedem, a fontos azonban nem ez, hanem az, hogy Márai állta – talán csak saját magának – adott szavát, és hét évvel később megírta a *Szindbád hazamegy* című regényét, amely Krúdy utolsó napjának történetébe

---

¹ A publikáció elkészítését a TÁMOP 4.2.1./B-09/1/KONV-2010-0007 számú projekt támogatta. A projekt az Új Magyarország Fejlesztési Terven keresztül az Európai Unió támogatásával, az Európai Regionális Fejlesztési Alap és az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

sűríti mindazt, amit „a hajósról” és világról, „a másik Magyarországról” elmondani szükségesnek tartott.

2. A *Szindbád hazamegy* első megközelítésben pastiche, azaz stílusimitáció. A pastiche, olaszosan *pasticcio*, eredetileg festészeti szakkifejezés: olyan festmény, amelyet sem eredetinek, sem másolatnak nem lehet minősíteni, mivel „egy másik festő ízlésének jegyében készült olyan ügyességgel, hogy néha még a legjártaabbakat is megtéveszti” (a nagy francia Enciklopédiából idézi Angyalosi 1986: 102). Az irodalmi pastiche-t legalább kétféle kódznak az összjátéka hozza létre: „az ilyen szöveg nem egy elbeszélő alanyra utal elsősorban, hanem egy másik szövegre” (uo. 103). A Márai-pastiche azonban „árulkodóbb Máraira, mint Krúdyra nézvést” (uo. 111), mert valójában interpretáció pastiche formájában. Más szavakkal: Márai alapjában véve a maga képére formálja, a saját értelmiségi és polgár-ideológiájának képviselőjévé stilizálja Krúdyt. A *Szindbád hazamegy* „regényszerű írásmóddal álcázott önértelmezés” (Szegedy-Maszák 1991: 74). „Márai úgy teremti újjá Krúdy világát, hogy közben – indirekt módon – a magáéről is beszél” (Lőrinczy 1993: 175). A regény főalakjáról már Lovass Gyula megjegyezte 1941-ben (idézi Rónay 1990: 278), hogy „a Krúdy-alak mögül Márai-hangok szólnak, s máraias kérdésekre kapunk krúdys hangszerelésben Márai-válaszokat”. Ez a kettősség, az tehát, hogy Szindbád alakján keresztül a saját írói karakterét és világnézetét is kifejezésre juttatja, feltehetően befolyásolja a regény nyelvezetét, stílusát. Erre kíván fényt deríteni az alább következő, statisztikai módszerű vizsgálat. A regény egyes stíluszeszközeit (mondatszerkesztés, prózaritmus, alakzatok, nyelvi képek stb.) korábban alaposan és kitűnően elemezte Czetter Ibolya (1994, 1995), ezért ezekre most nem térek ki.

A *Szindbád hazamegy* az újabb szakirodalom véleménye szerint Márai legjobb művei közé tartozik (vö. Szegedy-Maszák 1991: 88; Fried 2007: 207). Hogy ez valóban így van-e, nem tudom megítélni (nem vagyok, s alighanem már nem is leszek Márai-szakértő). Az azonban bizonyos, hogy engem ez a könyv vezetett be Krúdy írói univerzumába, amikor 18 évesen, az érettségire készülve (vagy inkább: ahelyett) ezt olvastam, mégpedig előbb, mint magától Krúdytól bármit is. Ezért nekem mindig ez marad a legkedvesebb Márai-könyvem, mert részben ennek köszönhetem kutatói életem nagy témáját.

3. A Krúdy- és a Márai-szövegek statisztikai összehasonlítása a következőképpen történt: a Kozocsa Sándor által sajtó alá rendezett, az összes Szindbád-novellát, a két Szindbád-regényt (*Francia kastély*, *Purgatórium*) és a nehezen meghatározható műfajú *Álomképek* ciklust tartalmazó, *Szindbád* című gyűjteményből (Magyar Helikon, Bp. 1975), a *Szindbád hazamegy* első kiadásából (Révai, Bp. 1940), továbbá kontrollanyagként Márai *Vendégjáték Bolzanóban* című regényének első kiadásából (Révai, Bp. é. n. [1940]) három, nagyjából

egyenlő terjedelmű mintát képeztünk oly módon, hogy e szövegekből számítógépes (ál)véletlenszám-generátor segítségével kiválasztottunk annyi bekezdést, hogy szövegenként 15 000 szavas mintákat kapjunk ($\pm 0,5\%$ tűréssel). A minták kialakításában és a további számítások végzésében Mártonfi Attila kollégám, az MTA Nyelvtudományi Intézetének munkatársa volt segítségemre.

Az így nyert korpusz mennyiségi adatait az alábbi táblázatban foglalhatjuk össze:

1. táblázat: a korpusz adatai (a három minta)

	Szótag	Szó	Me	M	Bekezdés
Krúdy: SZ.	34 260	14 994	2464	964	389
Márai: SZH.	33 665	14 961	2200	545	129
Márai: VB.	31 063	14 950	3155	915	85

A Krúdytól vett minta és a kontrollként vett Márai-minta kiválasztását azzal indokolhatom, hogy

a) Márai számára, éppen úgy, mint valamennyi más olvasója és kritikusa számára, Krúdy írói világát és stílusát elsősorban a Szindbád alakjához köthető szövegek reprezentálják;

b) kontrollanyagként természetesen adódott a Krúdyt megidéző művel közel egy időben keletkezett és ugyanabban az évben megjelent *Vendégjáték Bolzanóban* című Márai-regény mint az „igazi”, a „saját” stílus megtestesítője.

A kiválasztott három mintát három szempontból vizsgáltam meg és hasonlítottam össze:

A. Szintaktikai sajátosságok, úgymint

1. a szavak hossza szótagban mérve,
2. a mondatrészletek (Me) hossza szószámban mérve,
3. a mondatrészek (M) hossza Me-ben mérve (az ún. mondatrészletesség),
4. az M-ek hossza szószámban mérve,
5. a bekezdések hossza M-ben mérve (az ún. szövegszerkesztettség),
6. a bekezdések hossza Me-ben mérve.

Ezek közül a 4. és a 6. számú alapján véve redundáns, mert megkapható a 2. és a 3., illetve a 3. és az 5. sorozataként is, de ezeket is érdemesnek látszott kiszámítani, mert más szakirodalmi szerzőknél az adatok olykor ilyen módon vannak kifejezve, és ez lehetővé teszi a velük való összehasonlítást.

B. Szófajok aránya: melléknév/főnév, főnév/ige, melléknév/ige (a szófaji kódolást a MorphoLogic által kifejlesztett HUMor morfológiai rendszeren alapuló elemzőprogrammal végeztük; a gépi kódolás emberi munkával történő finomításakor a tulajdonneveket, a főnévi és a melléknévi névmásokat, valamint az igeneveket nem vettük figyelembe, kivéve az olyan melléknévi igeneveket,

amelyeknek nem volt tárgyi vagy határozói bővítményük, ennél fogva már melléknévnek tekinthetők; mindezek indoklását l. Kemény 2009: 179).

Nyelvi képek sűrűsége (az elemi képek száma osztva a Me-ek számával). Fontos tudni, hogy képek csak az eredeti (önálló, kreatív, kifejező) képeket tekintettem, a köznyelvivé váltakat vagy képszerűségüket elveszítetteket nem (l. uo. 186).

4. A három minta szintaktikai sajátosságaira kapott adatokat a következő táblázatban foglalhatjuk össze (az egyes sajátosságok adatait tartalmazó 2–7. táblázatot, továbbá az adatok átlagát, szórását és variabilitását bemutató adatsorokat l. a függelékben):

8. táblázat: a hat szövegsajátosság összesítése

	Krúdy: SZ.	Márai: SZH.	Márai: VB.
Szóhossz szótagban	2,28	2,25	2,08
Me-hossz szóban	6,08	6,79	4,74
M-hossz Me-ben (M-szerkesztettség)	2,55	4,04	3,45
M-hossz szóban	15,55	27,45	16,33
Bek.-hossz M-ben (SZ-szerkesztettség)	2,48	4,22	10,76
Bek.-hossz Me-ben	6,33	17,05	37,12

A fenti táblázat adatai értelmezésem szerint azt mutatják, hogy Márai bizonyos vonásokat fölerősít Krúdy nyelvi portréján, de nem mint a karikaturista, hanem mint a portrérajzoló, aki arra törekszik, hogy a legjellegzetesebb vonásokat kiemelje. Ezeket persze egy kissé el is túlozza, de nem annyira, hogy nevetségessé tegye őket, hanem csak annyira, hogy a karaktert „megfogja”. Ezáltal rámutat például arra, hogy Krúdy kedveli a több szóból álló Me-eket; mondatai bonyolultak, általában sok Me-ből, illetve szóból állnak; hogy előnyben részesíti a hosszabb, de nem feltűnően hosszú bekezdéseket; stb. Ennek megfelelően Márai a pastiche-ban a Me-hosszt, a mondat-szerkesztettséget és a szóban mért mondat-hosszt mind a SZ.-hoz, mind a VB.-hez képest elég markánsan megnöveli, a M- és Me-számban mért bekezdéshosszúságot pedig „saját magához” képest körülbelül a felére csökkenti (az alacsonyabb nyelvi szinteken bizonyára tudattalanul, de minél feljebb halad a nyelvi szintek között, annál tudatosabban).

Márai tehát annyira beleéli magát Krúdy stílusába, hogy szinte „krúdysabban” ír, mint maga Krúdy. A hat szövegsajátosság közül négyben a pastiche adatai közelebb járnak a SZ.-éhoz, mint a kontrollul szolgáló saját regényéihez. Ezt az alábbi táblázattal szemléltetjük (az adatpárok kisebbik tagját félkövérrel kiemeltük):

9. táblázat: Kr ↔ M₁ ↔ M₂ közötti különbség a hat szövegsajátosságban

	Szótag/Szó	Szó/Me	Me/M	Szó/M	M/Bek.	Me/Bek.
Kr ↔ M ₁	0,03	0,71	1,49	11,9	1,74	10,72
M ₁ ↔ M ₂	0,17	2,05	0,59	11,12	6,54	20,07

Vegyük azonban észre, hogy van a szövegsajátosságok között két olyan is, amelyek tekintetében (noha ezekben is „túlírja” mintáját) még mindig közelebb áll a saját írói gyakorlatához, mint Krúdyéhoz. Ezek egyike a Me-ben mért M-hossz, a Me-ek és M-ek hányadosa, a Deme László által bevezetett szerkesztettségi mutató (vö. Deme 1971: 136). Ebben a Kr ↔ M₁ különbség 1,49, az M₁ ↔ M₂ különbség csupán 0,59. Tehát itt valójában nem egy Krúdy-sajátosságot hajt túl, hanem a saját mondatszerkesztési gyakorlata érvényesül még nagyobb mértékben.

Herczeg Gyula már 1951-ben rámutatott arra, hogy mondatszerkezetében a pastiche közelebb áll Márai saját műveihez, mint az imitálni szándékolt Krúdyéhoz. Krúdy és Márai mondateszménye ugyanis gyökeresen különbözik egymástól: Krúdy ritmikus prózája kerüli az alárendelést, inkább mellérendelő jellegű, míg Máraié a cicerói, boccacciói körmondathoz hasonlóan inkább alárendelő, sőt többszörösen alárendelő jellegű (Herczeg 1951: 424). Ezen a téren a saját ízlés és írói rutin erősebbnek bizonyul a stílusutánpótlás szándékánál. Márai Herczeg szerint „nem tud ellentálni a kísértésnek, [...] és a párhuzamosan elhelyezkedő mondatokból egyszerre csak minden oldalon primér és szekundér mellékmondatok kezdenek kinőni. [...] A módszer, a váz és az alapgondolat Krúdyé. A bonyolultság, a ritmikus prózát klasszicizáló körmondatba átcsúsztatni akaró törekvés azonban Márai stílusötleteit tükrözi” (uo.). Ez tényszerűen igaz (pl. a mondatszerkesztettségi érték majdnem kétszer akkora, mint Krúdynál), ám az *akaró*-t meg a *törekvés*-t vitatnám. Inkább megfordítva: a pastiche-t alkotó, Krúdyt imitáló szándék a *törekvés*, amelyen akaratlanul áttűnik, sőt áttör a saját stílusnorma.

Végül pedig: amit Herczeg Gyula gyöngeségként marasztalt el Márai regényében, az valójában annak erejét, Márai stílusának karakterességét bizonyítja. Márai az egyéni szépirói stílus egyik legfontosabb összetevőjében, a mondatszerkesztésben akkor is önmaga marad, amikor egy másik, általa rajongva tisztelt íróelőd bőrébe kíván bújni. Ez az erőnek és az eredetiségnek a jele, nem pedig az imitációs szándék kisiklásának.

5. A másik szempont, amelyből az „eredeti” Szindbádöt és Márai Szindbádját összehasonlíthatjuk, a három fő szófaj, a főnév, a melléknév és az ige használati aránya. Ezeknek értékét a következő táblázat összegezi (az egyes arányokat l. külön is, a függelék 10–12. táblázatában):

13. táblázat: a szófaji arányok összesítése

	Ige	Fn	Mn	Mn/Fn	Fn/Ige	Mn/Ige
Krúdy: SZ.	2243	3807	1676	0,44	1,70	0,75
Márai: SZH.	1970	4006	1985	0,49	2,03	1,01
Márai: VB.	2457	3646	1358	0,37	1,48	0,55

A Mn/Fn arány tekintetében a három minta között nincs értékelhető különbség, ezért ebből stilisztikai következtetéseket nem is tudunk levonni. Annál érdekesebb a Fn/Ige és a Mn/Ige mutató, amely egyaránt $M_2 < Kr < M_1$ értéket mutat, vagyis Márai, Krúdyhoz hasonlítani kívánva, annyira megnöveli fogalmazásának nominalitását, hogy az nem csupán eléri, hanem jócskán meg is haladja a Krúdyét. Ez a „túlstylizálás” különösen a Mn/Ige arány, az ún. Busemann-együttható esetében feltűnő. Ez a mutató annak mérésére szolgál, mennyire statikus, illetve dinamikus az adott szöveg kifejezésmódja. Márai jól ráérez arra, hogy a statikus-ság, a leíró jelleg elsőbbsége a cselekedtető jelleggel szemben milyen fontos sajátossága Krúdy stílusának, de azzal, hogy a Mn/Ige arányt szokatlanul nagyra, 1 fölé növeli, a pastiche-t valójában a paródia felé tolja el. „A Szindbád hazamegy hódolat és imitáció, vallomás és paródia egyszersmind” – állapította meg találóan Lőrinczy Huba (Lőrinczy 1993: 177). „[M]inél hívebb, sikerültebb a mímelés, annál jobban kelti a tudatos paródia benyomását” (uo. 182). Ez a helyenkénti parodisztikus jelleg azonban nem csorbítja Márai stílusimitációjának értékét, hiszen a stiláris irónia és önirónia, a parodisztikus jelleg egyáltalán nem áll távol Krúdytól. Maga Márai állapította meg róla egy naplóbejegyzésében: „[É]ppen azt nem lehet lefordítani, ami Krúdy írásaiban jellegzetes: a paródiát” (Napló 1958–1967. 295; idézi Lőrinczy 1993: 183).

A szófaji arányok terén nagyobbak a különbségek M_1 és M_2 , mint M_1 és Kr között. Ezen a külsőbb nyelvi szinten tehát Márai jobban tud alkalmazkodni Krúdyhoz, mint a mélyebb, mondatszerkezeti szinten, ahol sokkal erősebben érvényesül saját modora. Jól mutatja ezt az alábbi táblázat, amely szerint a Márai-Szindbád mind a három szófaji arányban közelebb áll a KrúdySzindbádhoz, mint a kontrollként alkalmazott másik Márai-regényhez:

14. táblázat: Kr ↔ M_1 ↔ M_2 különbségek a szófajok arányában

	Mn/Fn	Fn/Ige	Mn/Ige
Kr ↔ M_1	0,05	0,33	0,26
M_1 ↔ M_2	0,12	0,55	0,46

Más szóval a szófajok használatában, azok egymás közötti arányában Márai határozottabban idomul Krúdy stílusához, mint a mondatszerkesztésben. A melléknevek és főnevek arányának növelésével és a fogalmazás igei jellegének csökkentésével a pastiche kifejezésmódját nominálisabbá, ezáltal pedig statiku-

sabbá és leíró jellegűvé teszi. Persze itt sem akaratlagos választásról van szó a szófajok között, mégis erősebben érvényesül az írói tudatosság, az imitáció szándéka, mint a különféle mondatszerkezetek közötti választás során.

6. A harmadik szempont, amelyből a három mintát, Krúdy Szindbádját és Márai két regényét összehasonlítottam, a képtelítettség volt. Ezt úgy határoztam meg, hogy az elemi képek számát elosztottam a Me-ek számával (ennek indoklását l. Kemény 2009: 185).

A képtelítettségre kapott adatok az alábbi táblázatban összegezhetők:

15. táblázat: képtelítettség

	Kép	Me	Átl. képtel. K/Me	%-os képtel. K/Me%
Krúdy: SZ.	139	2464	0,05	5,64
Márai: SZH.	176	2200	0,08	8,00
Márai: VB.	122	3155	0,03	3,86

Mint e táblázat első sorából láthatjuk, a SZ.-minta képtelítettsége (0,05) *A vörös postakocsi*éhoz (0,06) áll legközelebb. Ez is a VP. közbülső, köztes, „sztenderd” jellegét húzza alá (vö. Kemény 2009: 176).

A SZ. és a SZH. képtelítettségét egybevetve ugyanazt állapíthatjuk meg, mint a szintaktikai és a szófajhasználati összehasonlítások során: a pastiche mintájában mért értékek szembeötlően meghaladják az eredetiéit. Márai jól érzékeli – éppen úgy, persze, mint Krúdynak bármely figyelmes olvasója – a képalkotás erőteljességét, stílusjellemző voltát, ezért „ráerősít” erre is, és imitációjában ezen a téren (mármint az elemi képek mennyiségében) is felülmúlja Krúdyt. A SZ. 0,05-ös átlagos képtelítettségével szemben a SZH.-é 0,08, vagyis a mondategységeknek kerekén 8%-ában található elemi kép, míg Krúdynál csak 5,64%-ában. Ez a 8% igen magas érték: magánál Krúdynál is csak az 1913-ban írt, az „édes új stílust” kipróbáló tíz novella mutat ennél valamivel nagyobb értéket (8,36%). A kontrollként vizsgált VB. pedig – noha tartalma és jellege folytán bővelkedhetne képekben – a pastiche képtelítettségének a felét sem éri el (0,03, illetve 3,86%).

Mindehhez két megjegyzést szeretnék hozzáfűzni: 1. mint említettem, a statisztika készítésekor csak az egyedi-egyszeri, eredeti képeket vettem figyelembe, a köznyelvívé váltakat, sőt a konvencionális használatúakat (pl. szerelem = *láng*) nem; 2. abból, hogy Márai jóval több nyelvi képet alkalmaz a SZH.-ben, mint Krúdy a SZ.-ban, természetesen nem vonhatunk le semmiféle érdemi következtetést e művek stilisztikai értékére nézve. Az itt alkalmazott szempontból minden elemi kép 1-nek számít, függetlenül attól, hogy mekkora a művészi értéke. Mivel azonban a képeknek már a mennyisége is befolyásolja a stílus jellegét, nem

érdektelen meghatározni, hogy az egyes szövegmintáknak mekkora a képgyakorisága.

7. Statisztikai vizsgálódásaim eredményét abban foglalhatom össze, hogy Márai Krúdy-imitációja mind a szintaxis, mind a szófajhasználat, mind a képgyakoriság terén határozottan magasabb értékeket mutat, mint feltehető „mintája”, a SZ. Ennek a – részben öntudatlan, részben szándékos – eljárásnak nyilvánvalóan az a célja, hogy nyomatékosabbá tegye Krúdy stílusának legjellegzetesebbnek vélt vonásait. Ezáltal a pastiche némiképp a paródia felé tolódik el, de azt csak súrolja, el nem éri, hanem egy tömény stíluskivonat, egy Krúdy-esszencia benyomását kelti. Ezzel hozzájárult Krúdy írásművészetének megismertetéséhez, népszerűsítéséhez, és sokakat készítetett Krúdy olvasására és tanulmányozására. (Ahogyan ezt az én esetem is bizonyítja.)

A formai „túlírás”, túlstilizálás ténye azonban nem fedheti el azt a fontos, ellenkező előjelű körülményt, hogy Márai a Krúdy-stílus burkában a saját gondolatvilágát is markánsan kifejezésre juttatja („a másik Magyarország” eszmeköre, l. SZH. 41, 53, 106), ami pedig a mondatszerkesztettséget (a mondategység/mondategész arányt) illeti, saját írói beidegzettségei erősebbnek bizonyulnak, mint a Krúdy-minta utánzása. Ez azonban nem fogyatékosága a pastiche-nak, mint Herczeg Gyula vélte, hanem erénye, mivel a szuverén írói személyiség folyamatos jelenlétéről tanúskodik. Ez teszi lehetővé és egyben indokoltá, hogy ezt a regényt Márai legsikerültebb alkotásai közé soroljuk.

Forrás:

Krúdy Gyula 1975. *Szindbád*. (Sajtó alá rendezte Kozocsa Sándor.) Magyar Helikon. Budapest.

Márai Sándor 1940. *Szindbád hazamegy*. Révai. Budapest.

Márai Sándor é. n. [1940] *Vendégszínház Bolzanóban*. Révai. Budapest.

Szakirodalom:

Angyalosi Gergely 1986. A pastiche mint interpretáció – Márai Sándor: *Szindbád hazamegy*. *Literatura* 1–2: 101–111.

Czetter Ibolya 1994. A „szemfényvesztés regénye” (Márai Sándor: *Szindbád hazamegy*). *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények* 3–22.

Czetter Ibolya 1995. A „szemfényvesztés regénye”. Márai Sándor: *Szindbád hazamegy*. *Magyar Nyelvőr* 14–27.

Deme László 1971. *Mondatszerkezeti sajátosságok gyakorisági vizsgálata* (Magyar szövegek alapján). Akadémiai Kiadó. Budapest.

Fried István 2007. *Író esőköpenyben* (Márai életének, pályájának emlékezete). Helikon Kiadó. Budapest.

- Herczeg Gyula 1951. Mondatszerkezetek Krúdy stílusában. [II.] *Magyar Nyelvőr* 420–425.
- Jenei Teréz–Pethő József (szerk.) 2004. *Stílus és jelentés*. Tanulmányok Krúdy stílusáról. Tinta Könyvkiadó. Budapest. (Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához XXXI.)
- Kemény Gábor 2009. Prózastílus-jellemzés kvantitatív módszerrel (Krúdy Gyula három regénye és tíz novellája 1913-ból). *Magyar Nyelvőr* 155–196.
- Lőrinczy Huba 1993. „...személyiségnek lenni a legtöbb...” Márai-tanulmányok. Savaria University Press. Szombathely.
- Rónay László 1990. *Márai Sándor*. Magvető Könyvkiadó. Budapest.
- Szathmári István 2004. Krúdyról – a Márai szemével. In: Jenei Teréz–Pethő József (szerk.) 69–74.
- Szegedy-Maszák Mihály 1991. *Márai Sándor*. Akadémiai Kiadó. Budapest.

FÜGGELÉK

I. További táblázatok

2. táblázat: szóhossz szótagban

	Szó	Szótag	Átl. szóhossz Szótag/Szó	Szórás s	Variabilitás V
Krúdy: SZ.	14 944	34 260	2,28	1,23	0,54
Márai: SZH.	14 961	33 665	2,25	1,26	0,56
Márai: VB.	14 950	31 063	2,08	1,16	0,56

3. táblázat: Me-hossz szóban

	Me	Szó	Átl. Me-hossz Szó/Me	Szórás s	Variabilitás V
Krúdy: SZ.	2464	14 994	6,08	3,15	0,52
Márai: SZH.	2200	14 961	6,79	4,47	0,66
Márai: VB.	3155	14 950	4,74	3,23	0,68

4. táblázat: M-hossz Me-ben (M-szerkesztettség)

	M	Me	Átl. M-hossz Me/M	Szórás s	Variabilitás V
Krúdy: SZ.	964	2464	2,55	1,81	0,71
Márai: SZH.	545	2200	4,04	3,26	0,81
Márai: VB.	915	3155	3,45	3,13	0,91

5. táblázat: M-hossz szóban

	M	Szó	Átl. M-hossz Szó/M	Szórás s	Variabilitás V
Krúdy: SZ.	964	14 994	15,55	12,37	0,80
Márai: SZH.	545	14 961	27,45	26,95	0,95
Márai: VB.	915	14 950	16,33	18,08	1,11

6. táblázat: bekezdéshossz M-ben (szövegszerkesztettség)

	Bek.	M	Átl. Bek.-hossz M/Bek.	Szórás s	Variabilitás V
Krúdy: SZ.	389	964	2,48	2,40	0,96
Márai: SZH.	129	545	4,22	5,20	1,23
Márai: VB.	85	915	10,76	31,02	2,88

7. táblázat: bekezdéshossz Me-ben

	Bek.	Me	Átl. Bek.-hossz Me/Bek.	Szórás s	Variabilitás V
Krúdy: SZ.	389	2464	6,33	7,27	1,14
Márai: SZH.	129	2200	17,05	25,98	1,52
Márai: VB.	85	3155	37,12	104,65	2,82

10. táblázat: Mn/Fn arány

	Mn	Mn%	Fn	Fn%	Mn/Fn
Krúdy: SZ.	1676	11,18	3807	25,39	0,44
Márai: SZH.	1985	13,27	4006	26,78	0,49
Márai: VB.	1358	9,08	3646	24,39	0,37

11. táblázat: Fn/Ige arány

	Fn	Fn%	Ige	Ige%	Fn/Ige
Krúdy: SZ.	3807	25,39	2243	14,96	1,70
Márai: SZH.	4006	26,78	1970	13,17	2,03
Márai: VB.	3646	24,39	2457	16,43	1,48

12. táblázat: Mn/Ige arány (Busemann-együttható)

	Mn	Mn%	Ige	Ige%	Mn/Ige
Krúdy: SZ.	1676	11,18	2243	14,96	0,75
Márai: SZH.	1985	13,27	1970	13,17	1,01
Márai: VB.	1358	9,08	2457	16,43	0,55

II. Az adatok átlaga, szórása és variabilitása a három mintában

1. Krúdy: SZ. – szóhossz szótag-számban

	37	0,25%
1	4855	32,40%
2	4389	29,29%
3	3165	21,12%
4	1743	11,63%
5	572	3,82%
6	166	1,11%
7	43	0,29%
8	2	0,1%

Átlag: 2,29

Szórás: 1,23

Variabilitás: 0,54

2. Krúdy: SZ. – mondategység-hossz szószámban

1	58	2,35%
2	166	6,72%
3	261	10,57%
4	360	14,57%
5	371	15,02%
6	332	13,44%
7	272	11,01%
8	198	8,02%
9	149	6,03%
10	85	3,44%
11	73	2,96%
12	48	1,94%
13	35	1,42%
14	24	0,97%
15	10	0,40%
16	8	0,32%
17	8	0,32%
18	3	0,12%
20	2	0,8%
21	2	0,8%
22	2	0,8%
24	1	0,4%
27	1	0,4%
29	1	0,4%

Átlag: 6,07

Szórás: 3,15

Variabilitás: 0,52

3. Krúdy: SZ. – mondategység-hossz mondategység-számban

1	278	28,66%
2	310	31,96%
3	176	18,14%
4	115	11,86%
5	39	4,02%
6	26	2,68%
7	14	1,44%
8	6	0,62%
9	2	0,21%
12	1	0,10%
13	1	0,10%
15	1	0,10%
29	1	0,10%

Átlag: 2,55

Szórás: 1,81

Variabilitás: 0,71

4. Krúdy: SZ. – mondategység-hossz szószámban

1	6	0,62%
2	17	1,75%
3	35	3,61%
4	53	5,46%
5	60	6,19%
6	46	4,74%
7	52	5,36%
8	39	4,02%
9	42	4,33%
10	42	4,33%
11	45	4,64%
12	51	5,26%
13	40	4,12%
14	39	4,02%
15	33	3,40%
16	24	2,47%

17	28	2,89%
18	24	2,47%
19	23	2,37%
20	27	2,78%
21	19	1,96%
22	21	2,16%
23	17	1,75%
24	16	1,65%
25	14	1,44%
26	15	1,55%
27	19	1,96%
28	17	1,75%
29	12	1,24%
30	6	0,62%
31	9	0,93%
32	5	0,52%
33	6	0,62%
34	6	0,62%
35	8	0,82%
36	5	0,52%
37	4	0,41%
38	5	0,52%
39	6	0,62%
40	2	0,21%
41	2	0,21%
42	2	0,21%
43	4	0,41%
44	1	0,10%
45	3	0,31%
46	1	0,10%
47	2	0,21%
48	2	0,21%
49	2	0,21%
50	1	0,10%
51	1	0,10%
54	1	0,10%
55	1	0,10%
61	1	0,10%
62	2	0,21%
63	1	0,10%
67	1	0,10%

74	1	0,10%
79	1	0,10%
85	1	0,10%
179	1	0,10%
Átlag:		15,45
Szórás:		12,37
Variabilitás:		0,80

5. Krúdy: SZ. – bekezdéshossz mondategységyszámában

1	186	47,81%
2	85	21,85%
3	36	9,25%
4	27	6,94%
5	17	4,37%
6	17	4,37%
7	4	1,03%
8	3	0,77%
9	4	1,03%
10	3	0,77%
11	3	0,77%
12	2	0,51%
14	1	0,26%
22	1	0,26%
Átlag:		2,49
Szórás:		2,40
Variabilitás:		0,96

6. Krúdy: SZ. – bekezdéshossz mondategységyszámában

1	53	13,62%
2	66	16,97%
3	46	11,83%
4	48	12,34%
5	25	6,43%
6	32	8,23%
7	20	5,14%
8	10	2,57%
9	10	2,57%
10	11	2,83%
11	6	1,54%
12	10	2,57%
13	10	2,57%

14	8	2,06%
15	5	1,29%
16	5	1,29%
17	3	0,77%
18	3	0,77%
19	2	0,51%
20	1	0,26%
21	2	0,51%
22	3	0,77%
25	1	0,26%
27	1	0,26%
30	2	0,51%
31	2	0,51%
32	1	0,26%
33	1	0,26%
37	1	0,26%
88	1	0,26%
Átlag:	6,35	
Szórás:	7,27	
Variabilitás:	1,14	

7. Márai: SZH. – szóhossz szótag-számban

	334	2,23%
1	4696	31,42%
2	4201	28,11%
3	3238	21,67%
4	1696	11,35%
5	583	3,90%
6	146	0,98%
7	34	0,23%
8	4	0,3%
9	1	0,1%
10	1	0,1%
Átlag:	2,25	
Szórás:	1,26	
Variabilitás:	0,56	

8. Márai: SZH. – mondategység-hossz szószámban

1	60	2,73%
2	164	7,45%

3	255	11,59%
4	276	12,55%
5	259	11,77%
6	242	11,00%
7	204	9,27%
8	160	7,27%
9	139	6,32%
10	102	4,64%
11	82	3,73%
12	56	2,55%
13	50	2,27%
14	36	1,64%
15	22	1,00%
16	23	1,05%
17	14	0,64%
18	12	0,55%
19	7	0,32%
20	6	0,27%
21	7	0,32%
22	6	0,27%
23	2	0,9%
24	4	0,18%
27	1	0,5%
28	3	0,14%
30	2	0,9%
32	1	0,5%
34	1	0,5%
36	1	0,5%
37	1	0,5%
40	1	0,5%
58	1	0,5%

Átlag:	6,79	
Szórás:	4,47	
Variabilitás:	0,66	

9. Márai: SZH. – mondategység-hossz mondategység-számban

1	86	15,78%
2	117	21,47%
3	107	19,63%
4	68	12,48%

5	48	8,81%	19	11	2,02%
6	36	6,61%	20	16	2,94%
7	20	3,67%	21	13	2,39%
8	20	3,67%	22	7	1,28%
9	13	2,39%	23	10	1,83%
10	4	0,73%	24	7	1,28%
11	10	1,83%	25	6	1,10%
12	2	0,37%	26	11	2,02%
13	4	0,73%	27	11	2,02%
14	2	0,37%	28	8	1,47%
15	1	0,18%	29	12	2,20%
16	1	0,18%	30	5	0,92%
18	1	0,18%	31	2	0,37%
19	1	0,18%	32	2	0,37%
20	1	0,18%	33	6	1,10%
21	1	0,18%	34	8	1,47%
25	1	0,18%	35	4	0,73%
26	1	0,18%	36	6	1,10%
Átlag:	4,04		37	4	0,73%
Szórás:	3,26		38	7	1,28%
Variabilitás:	0,81		39	1	0,18%
10. Márai: SZH. –			40	5	0,92%
mondategészhossz szószámban			41	5	0,92%
1	1	0,18%	42	2	0,37%
2	2	0,37%	43	3	0,55%
3	9	1,65%	44	2	0,37%
4	11	2,02%	45	2	0,37%
5	13	2,39%	46	3	0,55%
6	21	3,85%	47	6	1,10%
7	27	4,95%	48	4	0,73%
8	14	2,57%	49	3	0,55%
9	23	4,22%	50	1	0,18%
10	12	2,20%	51	1	0,18%
11	19	3,49%	52	5	0,92%
12	16	2,94%	53	3	0,55%
13	23	4,22%	54	7	1,28%
14	17	3,12%	55	1	0,18%
15	14	2,57%	56	5	0,92%
16	15	2,75%	57	2	0,37%
17	15	2,75%	58	2	0,37%
18	20	3,67%	59	4	0,73%

60	1	0,18%
61	4	0,73%
63	3	0,55%
64	3	0,55%
65	1	0,18%
66	1	0,18%
67	2	0,37%
68	1	0,18%
69	1	0,18%
70	1	0,18%
71	1	0,18%
72	1	0,18%
73	1	0,18%
74	2	0,37%
76	2	0,37%
81	1	0,18%
82	1	0,18%
83	1	0,18%
84	1	0,18%
85	1	0,18%
86	2	0,37%
89	1	0,18%
90	1	0,18%
91	1	0,18%
92	1	0,18%
94	1	0,18%
97	1	0,18%
100	1	0,18%
114	1	0,18%
117	1	0,18%
122	1	0,18%
135	1	0,18%
136	2	0,37%
147	1	0,18%
157	1	0,18%
171	1	0,18%
204	1	0,18%
227	1	0,18%
Átlag:		27,42
Szórás:		26,95
Variabilitás:		0,98

11. Márai: SZH. – bekezdéshossz mondategységyszámában

1	40	31,01%
2	33	25,58%
3	18	13,95%
4	7	5,43%
5	2	1,55%
6	5	3,88%
7	5	3,88%
8	4	3,10%
9	1	0,78%
10	1	0,78%
11	1	0,78%
13	3	2,33%
15	2	1,55%
16	1	0,78%
18	1	0,78%
20	1	0,78%
21	1	0,78%
24	2	1,55%
28	1	0,78%
Átlag:		4,22
Szórás:		5,20
Variabilitás:		1,23

12. Márai: SZH. – bekezdéshossz mondategységyszámában

1	6	4,65%
2	14	10,85%
3	11	8,53%
4	15	11,63%
5	9	6,98%
6	8	6,20%
7	8	6,20%
8	7	5,43%
9	4	3,10%
10	4	3,10%
11	2	1,55%
12	2	1,55%
13	1	0,78%
14	2	1,55%
15	3	2,33%

16	2	1,55%
17	2	1,55%
18	1	0,78%
19	1	0,78%
21	1	0,78%
22	2	1,55%
26	1	0,78%
29	1	0,78%
30	2	1,55%
32	1	0,78%
37	1	0,78%
40	1	0,78%
46	2	1,55%
50	1	0,78%
51	2	1,55%
54	1	0,78%
58	1	0,78%
61	1	0,78%
64	1	0,78%
68	1	0,78%
71	1	0,78%
75	1	0,78%
91	1	0,78%
92	1	0,78%
103	1	0,78%
143	1	0,78%
144	1	0,78%
Átlag:	17,05	
Szórás:	25,98	
Variabilitás:	1,52	

13. Márai: VB. – szóhossz szótag-számban

	353	2,36%
1	5388	36,03%
2	4285	28,65%
3	3043	20,35%
4	1409	9,42%
5	364	2,43%
6	79	0,53%
7	12	0,8%

Átlag:	2,08
Szórás:	1,16
Variabilitás:	0,56

14. Márai: VB. – mondategység-hossz szószámban

1	210	6,65%
2	497	15,75%
3	598	18,95%
4	534	16,92%
5	396	12,55%
6	296	9,38%
7	182	5,77%
8	128	4,06%
9	91	2,88%
10	59	1,87%
11	45	1,43%
12	26	0,82%
13	30	0,95%
14	18	0,57%
15	5	0,16%
16	6	0,19%
17	5	0,16%
18	5	0,16%
19	7	0,22%
20	5	0,16%
21	2	0,6%
22	3	0,10%
23	1	0,3%
24	1	0,3%
25	2	0,6%
26	1	0,3%
28	1	0,3%
34	1	0,3%
37	1	0,3%

Átlag:	4,74
Szórás:	3,23
Variabilitás:	0,68

15. Márai: VB. – mondategység-hossz mondategység-számban

1	299	32,64%
---	-----	--------

2	196	21,40%	18	14	1,53%
3	112	12,23%	19	15	1,64%
4	72	7,86%	20	16	1,75%
5	55	6,00%	21	14	1,53%
6	56	6,11%	22	9	0,98%
7	29	3,17%	23	10	1,09%
8	29	3,17%	24	14	1,53%
9	22	2,40%	25	9	0,98%
10	11	1,20%	26	13	1,42%
11	7	0,76%	27	11	1,20%
12	7	0,76%	28	13	1,42%
13	5	0,55%	29	11	1,20%
14	4	0,44%	30	6	0,66%
15	3	0,33%	31	8	0,87%
16	4	0,44%	32	5	0,55%
17	1	0,11%	33	9	0,98%
18	1	0,11%	34	14	1,53%
19	2	0,22%	35	4	0,44%
23	1	0,11%	36	8	0,87%
Átlag:	3,45		37	6	0,66%
Szórás:	3,13		38	6	0,66%
Variabilitás:	0,91		39	4	0,44%
16. Márai: VB. –			40	4	0,44%
mondategészhozz szószámban			41	3	0,33%
1	27	2,95%	42	7	0,76%
2	62	6,77%	43	3	0,33%
3	89	9,72%	44	6	0,66%
4	84	9,17%	45	2	0,22%
5	44	4,80%	46	6	0,66%
6	53	5,79%	47	4	0,44%
7	37	4,04%	48	1	0,11%
8	30	3,28%	49	2	0,22%
9	26	2,84%	50	2	0,22%
10	25	2,73%	51	6	0,66%
11	17	1,86%	52	1	0,11%
12	24	2,62%	53	2	0,22%
13	26	2,84%	55	1	0,11%
14	21	2,29%	58	1	0,11%
15	16	1,75%	59	2	0,22%
16	20	2,18%	60	1	0,11%
17	13	1,42%	61	1	0,11%

62	1	0,11%
63	2	0,22%
66	1	0,11%
67	3	0,33%
68	2	0,22%
69	1	0,11%
75	1	0,11%
76	1	0,11%
77	1	0,11%
78	1	0,11%
80	2	0,22%
82	1	0,11%
83	1	0,11%
84	2	0,22%
90	1	0,11%
94	1	0,11%
98	1	0,11%
102	2	0,22%
104	1	0,11%
110	1	0,11%
194	1	0,11%
Átlag:		16,33
Szórás:		18,08
Variabilitás:		1,11

17. Márai: VB. – bekezdéshossz mondategységyszámában

1	24	28,24%
2	12	14,12%
3	8	9,41%
4	7	8,24%
5	5	5,88%
6	5	5,88%
8	1	1,18%
9	3	3,53%
10	3	3,53%
11	1	1,18%
13	2	2,35%
14	1	1,18%
17	2	2,35%
19	2	2,35%
20	2	2,35%

22	1	1,18%
29	1	1,18%
30	1	1,18%
45	1	1,18%
66	1	1,18%
68	1	1,18%
273	1	1,18%
Átlag:		10,78
Szórás:		31,02
Variabilitás:		2,88

18. Márai: VB. – bekezdéshossz mondategységyszámában

1	11	12,94%
2	11	12,94%
3	6	7,06%
4	7	8,24%
5	3	3,53%
6	4	4,71%
7	2	2,35%
8	1	1,18%
9	2	2,35%
10	2	2,35%
14	1	1,18%
15	4	4,71%
18	2	2,35%
19	2	2,35%
20	3	3,53%
27	2	2,35%
35	1	1,18%
39	1	1,18%
44	2	2,35%
45	2	2,35%
48	1	1,18%
50	1	1,18%
53	1	1,18%
55	1	1,18%
57	1	1,18%
58	1	1,18%
60	1	1,18%
65	1	1,18%
72	1	1,18%

80	1	1,18%
92	1	1,18%
93	1	1,18%
208	1	1,18%
295	1	1,18%

312	1	1,18%
866	1	1,18%
Átlag:		37,13
Szórás:		104,65
Variabilitás:		2,82